

Cultural Encounters in the Arab World můžeme vnímat jako důležitý krok k etablování nového oboru, jehož důležitost v kontextu současných turbulentních sociopolitických procesů v arabském světě nelze zpochybňovat. Nutno říci, že u případových studií obsažených v knize se autor nevyhnutelně dopouští dlíčích zjednodušení a generalizací. Antropologická studie dění na mostě Qasr nevychází z hlubší analýzy, ale z hypotéz. Asociace veřejně manifestované romantiky s vlivem televizních pořadů je založená pouze na domněnce. Podobně, vybrané skupiny informátorů z různých částí spektra marocké společnosti nemohou být zcela reprezentativním vzorkem, byť může čtenář snadno nabýt opačného dojmu. Výčet těchto nedostatků nicméně není kritikou autorova přístupu k danému tématu. Sám deklaruje, že kvůli omezenému rozsahu své práce nemohl být schopen postihnout komplexitu projevů modernity v arabském světě (úkol pro jednoho člověka pochopitelně neproveditelný) a k demonstraci svých myšlenek musel použít jistých zkratk. Antropologické pasáže knihy tak můžeme vnímat spíše jako návod jak přistupovat ke studiu každodenní kultury v současném arabském světě. Tento úkol, spolu s jasným vymezením cílů nově se rodící disciplíny, plní Sabryho dílo na výbornou.

Sabry, Tarik. 2010. *Cultural Encounters in the Arab World: on Media, the Modern and the Everyday*. London: I. B. Tauris.

Blanka Jedličková – Ženy na rozcestí: divadlo a ženy okolo něj 1939–1945 (2016)

Lucie Rajlová

*Fakulta humanitních studií,
Univerzita Karlova
Luca.Rajlova@seznam.cz*

PŘI VYSLOVENÍ jména Anny Letenské se odborné a čtenářské veřejnosti vybaví již známý příběh, který je oprávněně připomínán,

neboť se jedná o životní osud, na jehož konci se stala velmi nadějná a oblíbená divadelní a filmová herečka obětí nacistického režimu, když zemřela v koncentračním táboře Mauthausen. Existují však další jména žen, které působily v protektorátní době a jejichž život byl rovněž silně zasažen druhou světovou válkou. Připomínáme si je často? Připomínáme si je vůbec? Autorka knihy Blanka Jedličková předkládá novou publikací upozorňuje na celkem sedm žen, včetně Anny Letenské, jejichž životní osudy i přístupy k dané době jsou velmi rozdílné, avšak dle autorčina soudu by měly být připomínány i po mnoha desetiletích, která od doby Protektorátu uplynula.

Publikace byla vydána v nakladatelství Academia v edici Studentské práce. Blanka Jedličková obdržela zcela po zásluze za svou knihu dvě významná ocenění. V roce 2014 se stala vítězkou studentské soutěže Nakladatelství Academia. O dva roky později obdržela cenu Magnesia Litera 2016 – DILIA Litera pro objev roku. Oceněná kniha vyšla z upravené verze diplomové práce pro knižní vydání. Tato skutečnost je znatelná na formálním zpracování a dělení textu i v jeho upravené podobě. Dělení na kapitoly a četné podkapitoly, které je charakteristické pro absolventské práce, však nepovažuji za vhodně zvolenou formu členění odborné publikace. Nejedná se ale o tak zásadní výtoku, která by dílu ubírala na jeho kvalitě. Na knize je třeba naopak pozitivně zhodnotit, že vychází z rozsáhlého pramenného výzkumu, což knize jednoznačně přidává na její odborné hodnotě. Publikace je také doprovázena skvělým výběrem fotografií.

Autorka se tématu žen, které je zastoupeno prostřednictvím vybraných divadelních osobností z období druhé světové války, věnuje ve svém výzkumu již dlouhodobě. Jak již bylo řečeno, v publikaci vychází primárně ze své diplomové práce s názvem *Ženy na rozcestí – komparace ženských osobností okolo divadla 1939–1945*, která byla úspěšně obhájena v roce 2013 na Filozofické fakultě Univerzity Pardubice. Autorka se mimo stěžejního námětu dané knihy věnuje i dalším tématům úzce souvisejícím s vybranou etapou českých dějin v období let 1938–1948, tzn. především významným politickým, sociálním a kulturním událostem, a dále obecné proměně společnosti

z pohledu gender history. Právě ona zmíněná témata jsou zárukou autorčina komplexního pohledu na výzkumné téma a jeho dosazení do historického kontextu je zároveň zprostředkováno čtenáři tak, že i laická společnost se snadno zorientuje v základních historických událostech, které jsou však stěžejních pro porozumění jednotlivých osudových příběhů vybraných ženských postav.

V úvodu knihy autorka avizuje základní otázky, které je nutné si při výzkumu tohoto období československých dějin položit: Jak vypadala protektorátní společnost? Jak moc a zda vůbec ji ovlivnilo nastolení totalitního režimu? Jaký byl obraz ženy v této společnosti? (s. 10) Dále se snaží najít odpovědi na několik výzkumných otázek, které se primárně vztahují k vybraným ženským osudům prezentovaným v knize ve spojitosti s divadelním prostředím, jež je autorkou označováno za pomyslnou červenou nitku: Byla tato „příslušnost“ k divadelní společnosti v jejich jednání stěžejní? Zůstal prostor pro vlastní svobodné rozhodnutí? (s. 9) Nejedná se o jednoduché otázky a jejich zodpovězení je z velké části závislé na názoru a pohledu samotné autorky na dané příběhy. Prostřednictvím čtyř hlavních kapitol z pěti (přibližně polovina celkového rozsahu 246 stran) autorka podává základní informace o Protektorátu, kolaboraci, odboji a odporu v české společnosti. Kapitoly jsou členěny následovně: 1. Úvod (s. 9–20), 2. Pohled na ženu skrze protektorátní každodennost (s. 21–68), 3. Pohled do protektorátní společnosti (s. 69–90), 4. Protektorátní kultura a divadlo jako její součást, úvod do dané problematiky o období (s. 91–112). Zmíněné dělení rozsahu textu je pochopitelné ze dvou hledisek. Pro čtenáře, který se dané problematice podrobněji nevěnuje, nebo s ní není blíže obeznámen, je úvod do protektorátní doby prostřednictvím pohledů na společnost a její kulturní oblast zajisté prospěšný. Pro odbornou veřejnost, která se v daném období již orientuje, a k výběru knihy ji přivedl zájem o získání nových informací o „ženách na rozcestí“, nemusí být v tomto rozčlenění pomyslná tematická první část tak poutavá, jako její druhá polovina. Z pohledu gender studies je poté nutno vyzvednout část knihy, jež se věnuje podrobněji postavení ženy v protektorátní společnosti

a celkovému zhodnocení genderové otázky v literatuře a zhodnocení stavu výzkumu a jeho možnostem. Tuto pasáž lze ohodnotit velmi přínosně, neboť poskytuje základní orientaci v komplikované otázce protektorátních dějin reflektovaných prostřednictvím žen a jejich postavení ve společnosti.

Závěrečná část (pátá kapitola) je již věnována jednotlivým osudům vybraných umělek (s. 113–207). V této pasáži knihy dala autorka možnost připomenout životní příběhy sedmi žen v době Protektorátu, které spojovalo divadelní prostředí: Milada Marešová (výtvarnice), Anna Letenská (herečka), Jana Šedová-Popperová (herečka), Nina Jirsíková (tanečnice, choreografka), Anna Sedláčková (herečka), Marcela Sedláčková (herečka), Zdena Kavková-Innemannová (herečka). Prezentované spojení s divadlem je však voleno spíše volněji, neboť rozsah jejich činností v divadelním světě byl velmi obsáhlý a jejich jednotlivé životní osudy velmi rozdílné. Na zvoleném kritériu, které vedlo k výběru právě oněch výše jmenovaných žen – prvotní seznam podle autorky čítal několik desítek jmen – lze zhodnotit pouze onu pomyslnou červenou nitku, kterou bylo spojení s divadlem a snaze naléznout i méně známé příběhy, jež se díky autorce dočkaly ucelenějšího zpracování a v určité míře i vzájemné komparaci. Reálně se však jedná spíše o popis toho, jak jednotlivé osobnosti reagovaly na dobu okupace a jak a zdali to nějakým způsobem zásadně ovlivnilo jejich chování a rozhodování.

Navzdory dílčím výtkám, považuji knihu za velmi přínosnou, neboť v českém prostředí je k danému tématu takto kvalitně a zároveň velmi čtivě zpracovaná publikace počinem spíše výjimečným. I po mnoha desetiletích, které od protektorátní doby již uběhly, se jedná o ojediněle reflektované téma. Blanka Jedličková na závěr knihy přiznává, že některé příběhy žen jsou plošší, jiné květnaté, ale takový už je samotný život; pozornost si však zaslouží osud každé z nich (s. 210). S tím nelze než souhlasit a Blanka Jedličková se tohoto úkolu ujala velmi zodpovědně, s porozuměním pro jednotlivé ženy a bez příkrého odsuzování a pouhého dělení na ty, které selhaly a kolabovaly, a na ty, které nátlaku odolaly. To vše je podáno velmi čtivou formou. Autorce tak lze

přát do budoucna další takové publikace, které vyplní mezery v dějinách žen české a československé kulturní scény, na které společnost již zapomněla.

Jedličková, Blanka. 2016. *Ženy na rozcestí: divadlo a ženy okolo něj 1939–1945*. Vydání druhé, doplněné. Praha: Academia.